

***SIKERESSÉGI TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA EGY
MAGYARORSZÁGI KISTELEPÜLÉSEN***

***INITIATIVE AT EARLY STAGE
IN A HUNGARIAN VILLAGE***

GERENCSÉR ILONA

Szent István Egyetem, Gödöllő, Magyarország

gerencserilona16@gmail.com

Absztrakt

Bármilyen emberi beavatkozás valamilyen hatást gyakorol környezetére. A területfejlesztéssel foglalkozó szakemberek munkájuk során igyekeznek olyan beavatkozásokat megvalósítani, ami a helyi közösség életében minőségi javulást eredményez. A helyi problémákra gyakran születnek helyi válaszok, melyek figyelembe veszik a helyi társadalom tagjainak véleményét. A települések életét, a fejlődés irányát helyi szinten az önkormányzatok nagymértékben befolyásolják, döntéseikkel sokszor évekre meghatározzák az adott település helyzetét. A települési és térségi különbségek kezelésének megoldásában is kiemelkedő szerep hárul a helyi önkormányzatokra. A települési önkormányzatok erőforrás gazdálkodásánál meghatározó lehet a jó példák, gyakorlatok ismerete. Tanulmányomban Csikvánd község példáján keresztül vizsgálom azokat a helyi kezdeményezéseket és megvalósult fejlesztéseket, melyek révén a település térségi szinten is eredményesnek mondható. A kutatás alapvető célja az volt, hogy feltérképezzem azokat a helyi fejlesztési eszközrendszert, gyakorlatot, amivel a települések sikeresek lehetnek.

Kulcsszavak: önkormányzat, fejlesztés, fenntarthatóság, helyi fejlesztés

JEL KÓD: R58, Q01

Bevezetés

A Terület- és vidékfejlesztés egyik meghatározó kérdései közé tartozik a települések népességmegtartó képességének javítása, az lakosság életminőségének jobbítása. „A hazai területfejlesztési gyakorlatban többnyire a külső erőforrásokra erősen támaszkodó fejlesztések kerültek előtérbe. Mára bebizonyosodott, hogy a létező problémákra gyakran nem lehet tartós, fenntartható megoldást találni tisztán külső erőforrások felhasználásával. A külső gazdasági, információs erőforrásokról szóló döntések a térségek közösségein kívül születnek meg, így nem mindig tudják reálisan felmérni és figyelembe venni a helyi közösség érdekeit, és a helyi közösségek célok melletti elköteleződését is alááshatják a térségükön kívül (a bevonásuk nélkül) meghozott döntések. Ezért egyes térségek, települések külső erőforrásokra alapozott gyors fellendülését sokszor ugyanilyen gyors hanyatlás követi. Emellett ezek a külső források legtöbbször nem a hátrányos földrajzi, gazdasági, társadalmi helyzetben lévő térségekbe érkeznek, mert ott a működő tőke fogadásának feltételei (kiépített infrastruktúra, képzett munkaerő stb.) sem adottak. A külső erőforrások ezért önmagukban nem kínálhatnak megoldást e térségek leszakadásának megakadályozására.” (Czene – Ricz, 2010)

A helyi közösségek kulcsfontosságú szereplői az önkormányzatok, melyek meghatározó szerepet töltenek be mind a külső, mind pedig a belső erőforrások mozgósításában. A településeken megvalósult fejlesztések jelentős része a sikeres önkormányzati pályázatoknak köszönhető. Ugyanakkor a térségekbe jutatott külső forrás önmagában nem jelenti azok hosszútávú fenntartható fejlődését. Ezért is válnak egyre fontosabb tényezővé a belső (helyi) erőforrások a fejlesztések során. Ezen belső erőforrások optimális hozama pedig az lenne, ha átalakulásukkal fenntartható módon új erőforrást/hozzáadott értéket teremtenének az adott területen, vagy akár ezt kinőve adott területegységen. (Czene - Ricz, 2010 alapján Áldorfai-Czabadai, 2014).

„Az új területi politikák homlokterébe a térségek, régiók adottságai, potenciáljai kerültek, melyek a fejlesztésekhez, mint belső, endogén erőforrások állnak rendelkezésre, és megfelelő körülmények közt aktivizálhatók” (Káposzta, 2001).” Kiemelt fontosságot szerzett azoknak a tényezőknek a meghatározása, felkutatása, megszerzése vagy kialakítása, melyek egy-egy terület „önálló” gazdasági-társadalmi fejlődéséhez, fejlesztéséhez, mint kiinduló kínálati elem járulnak hozzá.” (Ritter–Nagy–Tóth, 2013) Ezek a tényezők, belső erőforrások kapcsolódhatnak a térség társadalmi aktivitásához, helyi gazdasághoz, az infrastruktúrához, adódhatnak a környezeti adottságokból, illetve a külső anyagi és szellemi javak nyújtotta lehetőségek

befogadásának képességéből. (Goda, 2013) A „sikertényező” természetesen nem önmagában járul hozzá egy terület fejlődéséhez, hat a térség társadalmi-gazdasági és környezeti erőforrásainak összességére. (Káposzta–Kis–Goda, 2013) A területi erőforrások optimális hasznosítása révén lesz elérhető az életminőség és életkörülmények javulása.

A térségi fenntarthatóság, így a helyi gazdaságfejlesztés térségi autonómiát erősítő, az információk, az energia, a pénz, a termékek és a nyersanyagok minél hosszabb térségen belüli áramoltatását szorgalmazó gondolata látszólag ellentétben van a területfejlesztés másik, sokat hangoztatott európai törekvésével, a térségek versenyképességének erősítésével. Az ellentmondás azonban csak látszólagos. A helyesen értelmezett térségi versenyképesség ugyanis azt jelenti, hogy minden térség találja meg saját, egyedi versenyképességi tényezőjét. A belső erőforrásokra építő, (részlegesen vagy teljesen) autonóm szerveződésű helyi gazdaság ebben kulcsszerepet kaphat, a versenyképesség fontos tényezője lehet. (Czene–Ricz, 2010)

A lokális társadalmi cselekvés központi szintről történő támogatása is megjelent az utolsó évtizedben. Így az Amerikai Egyesült Államokban 2009-ben a polgároknak és a civil társadalomnak a társadalmi problémák megoldásaiban új utak keresésére történő ösztönzés érdekében hozták létre az Elnök mellett, a Fehér Házban az „Office of Social Innovation and Civic Participation” intézményét. Az Európai Unióban pedig a 2011-ben elfogadott „Social Business Initiatives” (EC 2011) után indult a 2014-től a Horizon2020 program egyik, a társadalmi innovációs politikáknak a kutatási és innovációs folyamatokba való beágyazását is szolgáló „Social Innovation Europe Initiative” (Reeder et al 2012 alapján G. Fekete 2015).

„A helyi gazdaságfejlesztés helyes gyakorlata a helyi körülményekhez igazított megközelítéseket alkalmaz. Az eddigi tapasztalatok szerint az alább felsorolt alapelvek különösen hasznosak:

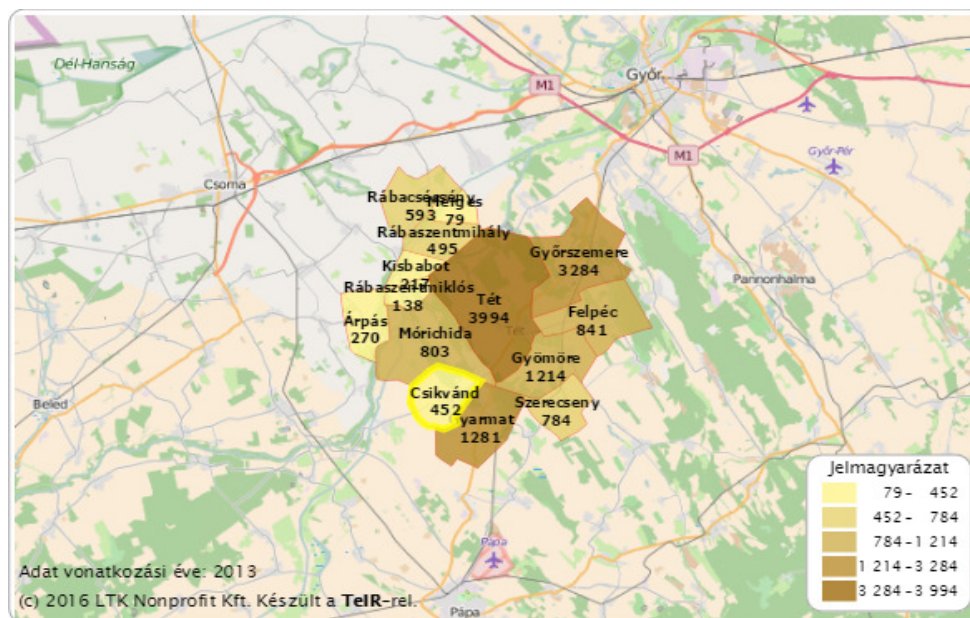
- **holisztikus megközelítés**, mely kiter a társadalmi, környezeti és gazdasági problémákra is;
- **a megfelelő stratégia** létrehozásában minden érintett partner részt vett, és az egy közös jövőképen alapul;
- **a kezdeményezések sora** – rövid-, közép- és hosszú-távú – fejleszti a partneri viszonyt, és növeli az érintettek magabiztosságát;
- **helyi vezetők**, akik elkötelezettséget és hitelességet sugároznak egyesíteni tudják az érintetteket;

- *a menedzsment kapacitásfejlesztése és a gyakorlati csoportok megalapítása alapvető* fontosságú a programok megvalósításához;
- *a HGf stratégiát magáénak kell éreznie az önkormányzatnak*, és erős politikai akaratot kell demonstrálni a megvalósításához;
- *a kormányzat más szintjeiről kapott* politikai, pénzügyi és szakmai *segítség többletértéket ad az erőfeszítésekhez.*
- *integrált megközelítés* a HGf méréshez és értékeléséhez.” (MEISE, ET AL., 2003 ALAPJÁN ÁLDORFAI–TOPA, 2015)

„A sikeres magánvállalkozások, valamint az állami és a magánszektor produktív együttműködése jólétet teremt a helyi közösségek számára. A magánvállalkozásokhoz ugyanakkor vállalkozóbarát környezetre van szükség, mely elősegíti a gazdaság felvirágoztatását. Az önkormányzatok lényeges szerepe abban van, hogy megfelelő környezetet teremtsenek az üzleti élet prosperálása és sikeressége érdekében. A helyi gazdaságfejlesztés – természeténél fogva – a vállalkozói szféra, a közösség és az önkormányzatok együttműködésén alapul.” (Swinburn et al., 2004) „Helyi gazdaságfejlesztési tevékenységet bárki végezhet, meghatározó azonban a kezdeményező és szervező fél szerepe. Magyarországon találunk arra példát, hogy ez civil szervezet, magánszemély, az önkormányzat, egy vállalkozás, vagy egyéb intézmény, szervezet. Külföldön gyakoriak a helyi gazdaság szervezésére létrehozott helyi gazdaságfejlesztési ügynökségek.” (Czene–Ricz, 2010)

Jelen tanulmány kísérletet tesz Csikvánd Község Önkormányzata által megvalósított fejlesztések hatásainak bemutatására a társadalmi-gazdasági mutatók vizsgálatán keresztül.

Csikvánd település (1. ábra) Győr-Moson-Sopron megye területén fekszik, és fennhatósága alá tartozik 1992. január 1-től. Előtte Veszprém megyéhez tartozott. Legközelebbi nagyváros Győr (32 km), melyet az újonnan elkészített gyarmati bekötőút segítségével a 83-as számú főúton érhetünk el. A közeli városok Tét (7 km), és Pápa (20 km). Vasútvonal nincs, Pápa és Tét-Győr irányában autóbuszjáratok közlekednek. A lakók nagyobb része Győrben dolgozik, s tanul, néhányan Pápan és a környékbeli vállalkozásokban. (Csikvánd Község honlapja)

1. ábra Csikvánd elhelyezkedése a Téti Járáson belül

Forrás: TEIR, Helyzet-Tér-Kép, 2016

Anyag és módszer

A település életében végbement önkormányzati beavatkozások eredményeinek vizsgálatához szükséges volt település korábbi állapotának és jelenlegi helyzetének felmérése, szerteágazó szempontrendszer alapján, amelynek során törekedtünk a komplexitásra. A helyzetfeltárás során egyaránt alkalmaztunk primer és szekunder kutatásokat. A szakértői ankétet a település polgármesterének megkérdezésével folytattuk le. A kérdések a fontosabb fejlesztési adatok rögzítése mellett arra irányultak, hogy a lakosságnak milyen a perspektívát jelenthetnek a megvalósult beruházások és intézkedések.

A szekunder kutatás során a településről fellelhető, nyilvános adatok alapján készítettünk kimutatásokat. Az adatok forrásai főként internetes statisztikai adatokat gyűjtő és szolgáltató hivatalok weblapjai voltak, úgy, mint a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) honlapja, a TEIR települések alapvető társadalmi, gazdasági, infrastrukturális helyzetét interaktív térképekkel, diagramokkal bemutató Helyzet-Tér-Kép alkalmazása volt. Bázis évnek a jelenleg is regnáló/pozícióban lévő polgármester megválasztásának első évét (2006.) tekintjük. A vizsgált időszak területi szintje a

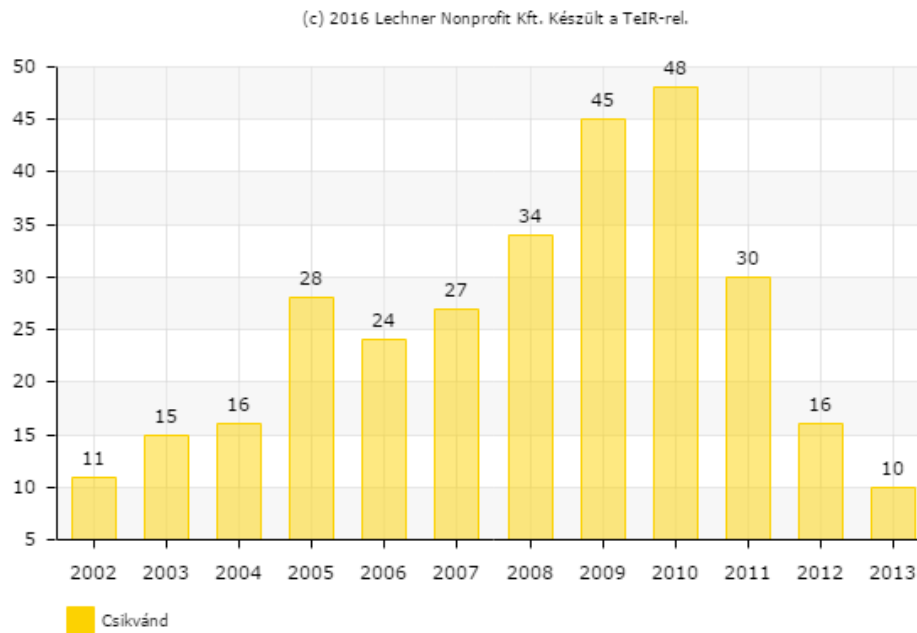
kistérségi szint, mivel a többcélú társulás által létrehozott intézmény révén a települések jelenleg is együttműködésben és közös feladatellátásban állnak egymással.

Eredmények

A vizsgálat során törekedtünk a fellelhető települési adatok és jellemzők minél szélesebb aspektusú vizsgálatára. A vizsgált mutatókat a helyi társadalom, a gazdaság, az infrastruktúra, a környezet és a turisztikai helyzet csoportba rendeztük. Az eredmények rövid összefoglalását tartalmazza az alábbi témakörönkénti leírás.

Helyi társadalom, foglalkoztatás

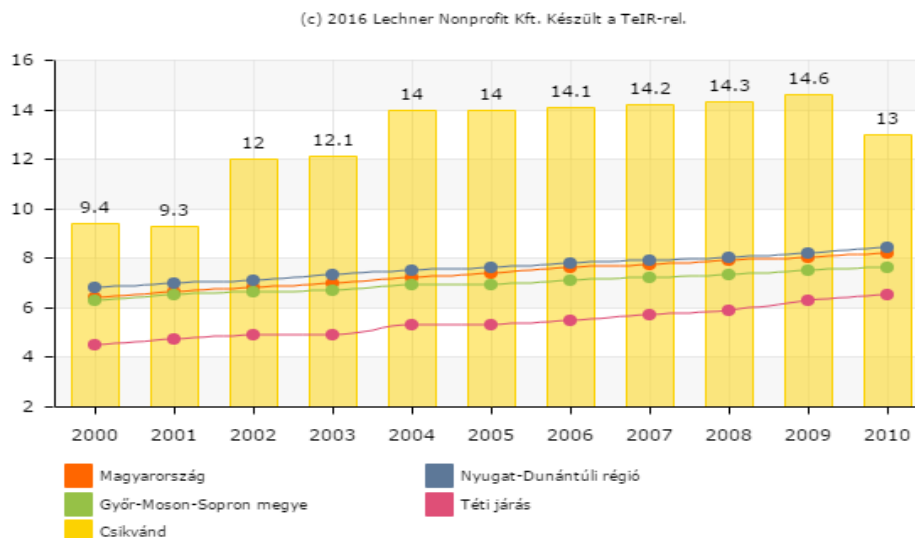
A lakónépesség adatait vizsgálva elmondható, hogy a település lakosságszáma a vizsgált időszakban (2006-2014) alatta marad a térségi átlagnak. A település lakosságszáma 1960-tól folyamatosan csökken. A község vándorlási egyenlege a gazdasági válságig a térségi átlagot meghaladó pozitív irányú elmozdulást mutat, a válságot követően viszont drasztikus negatív előjelű elmozdulást figyelhetünk meg. Feltehetően a válság okozta gazdasági környezet a településen is foglalkoztatási, illetve életminőség romlást okozott, ami elősegítette a településről történő elvándorlást. A település öregedési indexében is drasztikus emelkedést látunk, mértéke jóval a térségi és megyei átlag felett van. Ebből és az állandó népesség 18 és 59 éves korosztály számának nagyarányú csökkenése okozhatja az index romló értékét. A regisztrált munkanélküliek számának drasztikus növekedése ugyancsak összefüggésbe hozható a válság egész országra jellemző trendjével. Hasonló trendet figyelhetünk meg a munkanélküliségi ráta alakulásában. Fokozatos létszámcsökkenésük nagy valószínűséggel a közfoglalkoztatásba történő bevonásuknak köszönhető.

2. ábra Regisztrált munkanélküliek száma összesen (fő)

Forrás: TEIR, Helyzet-Tér-Kép, 2016

A társadalmi aktivitást és szerepvállalást talán legjobban reprezentálja a non-profit szervezetek száma illetve annak aktivitása. Ennek viszonylatában a településről az mondható el, hogy rendkívül magas társadalmi aktivitást mutat, hiszen a non-profit szervezetek száma jelentősen meghaladja a megyei és országos átlagokat, bár azok annak trendjeit követi. A számuk több mint kétszerese a térségi átlagnak.

3. ábra Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma, 2010-ig (db)

Forrás: TEIR, Helyzet-Tér-Kép, 2016

Helyi gazdaság

Az egy lakosra jutó nettó jövedelem összege bár folyamatos növekedést mutat, de jóval elmarad mind a térségi, mind a megyei és országos átlagtól, ami összefüggésben állhat a munkaerő alacsony képzettségi színvonalával. Csikvándon az ezer lakosra vetített regisztrált gazdasági vállalkozások száma 2010-ben 135 volt, ami a 2006-os viszonyítási évhez képest 128%-os növekedést mutat. Ez az érték a térségi trendet kissé meghaladja, de meglehetősen alatta marad a megyei és országos értékeknek. A vállalkozások közel egyharmada kapcsolódik a mező- és erdőgazdálkodáshoz, ami a megfelel és igazodik a település természeti adottságaihoz. Primer kutatásunk során a válaszadó KOZMA TIBOR (2014, 2015) polgármester úgy látja, a településen lévő, részben a közmunka segítségével újjáélesztett agrártermelés követendő példát mutathat. Ezáltal az alacsony képzettségűek is termelő tevékenységet végezhetnek, melynek eredményét, a mezőgazdasági termékeket a környéken lakók számára időszakos helyi piacokon értékesíteni lehet. Emellett az önellátáshoz is hozzá tud járulni. Figyelembe kell venni viszont a környező települések önszerveződésének és a háztáji gazdálkodás, kertművelés elindításához, fenntartásához szükséges költségeket is, melyek együttesen túl nagy terhet jelenthetnek már a szegényebb családok körében. Úgy gondolom, az elindulásban az önkormányzatok segíthetnek, melyre

környezetünkben láthatunk már példákat. Egy fenntartható mikro gazdálkodási rendszert lenne szükséges kiépíteni a kezdeti lépést követően, hogy a tulajdonolt földbirtok vagy a tartott állatok hosszú távon jövedelmet és megélhetést biztosíthassanak a gazdálkodóknak. Az aprófalvak befelé fordulása nem lehet lehetőség, a környezetükkel való szoros együttműködés a jövőben nem csak az egyirányú munkaerő-biztosítás által kell, hogy megvalósuljon. (König, 2014)

Turisztikai helyzet

A vizsgált időszakban 2013. évi elérhető statisztikai adatokig bezáróan a településen nem volt bejegyzett kereskedelmi szálláshely, ami egyúttal a vendégéjszakák száma és a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya kategóriáknál is nulla értéket mutat. Az önálló vállalkozó által üzemeltetett vendéglátóhelyek száma a vizsgált időszakban egy és négy között változott, az időtartam utolsó két évében számuk a felér csökkent. Az önálló vállalkozóként működtetett kiskereskedelmi üzletek száma állandónak mondható a vizsgált időszakon belül.

Infrastruktúra

A településen nem található óvoda, általános iskola, ezeket a szolgáltatásokat a szomszédos településen, Gyarmaton csak vehetik igénybe, mivel az önkormányzat intézményi társulás keretében biztosítja ezt az alapellátást a településen élők részére. A vezetékes ivóvíz kiépített, a szennyvízhálózat kiépítésére pedig a közeljövőben kerül sor. A közterek minősége és a közbiztonság megítélése átlagosnak mondható. Az utóbbi években számtalan beruházás, fejlesztés valósulhatott meg nemzetközi és hazai pályázati forrásból. Támogatásban részesült a település több egyesülete, a helyi immár hagyományosnak mondható fesztivál, felújításra került több helyi védettség alatt álló pince, a támogatások összege közel harminc milliós nagyságrendű volt. Ugyancsak közel ekkora összegű támogatásból alakították az Integrált Községi Szolgáltató Teret. Új külsőt kaptak a templom, a sportöltöző, a településközpontban található önkormányzati épület és környéke, a használaton kívüli bolt falumúzeum funkciót tölthet be.

Következtetések

A siker nem mindenkinek jelenti ugyanazt. Az eredményeink sikere attól függ, hogy ismerjük-e saját képességeinket/lehetőségeinket és adott külső környezeti

feltételek mellett és pillanatban ezeket a lehetőségeket meg tudjuk-e ragadni. (Molnár, 2012) Primer és szekunder vizsgálatok segítségével elemeztük a kiválasztott települést, abból a szemszögből, hogy a térségben található településekhez képest milyen mutatókkal bír. Vizsgáltuk a környezeti, a meglévő humánerőforrásokat abból a megközelítésből, hogy az adott mikro- és makrogazdasági közegben hogyan tudja erőforrásait saját helyzetének/pozíciójának erősítésére fordítani.

Láthattuk, hogy az országra, sőt Európára jellemző trendek jelentek meg a településen élő idősök, illetve a fiatalok számát tekintve. Ugyanakkor a jelentős különbséget figyelhettünk meg a társadalmi aktivitást illetően. Valószínűsíthető, hogy a településen élőknek ez olyan fajta erőforrása, amely áthidalja az olyan jellegű hiányosságokat mint az óvoda, iskola megléte és hozzájárul ahhoz, hogy a települést nem jellemzi a radikális lakosságszám csökkenés. A helyi gazdaságra a természeti környezet adta lehetőségekhez való alkalmazkodás a jellemző, ami alapvetően a mezőgazdaságot jelenti. A helyi vállalkozások jelentős számban ezen a területen képviseltetik magukat. Új elemként jelent meg a gazdálkodó önkormányzat, mely ezáltal foglalkoztatója lesz a településen élők egy részének. A gazdálkodás jelenlegi földterületen és mennyiséggel a helyi igények kielégítésére alkalmas ugyan, de a megtermelt és előállított termékkel a piacon egyedüli szereplőként nincs versenyképes pozícióban. A rendszer fenntartásához és működéséhez szükség van a hasonló pozícióban lévőkkel történő együttműködésre. A turisztikai mutatók vizsgálatánál, ha abból indulunk ki, hogy egy település akkor mondható sikeresnek ezen a téren, amennyiben rendelkezik a szolgáltatáshoz kapcsolódó infrastruktúrával, akkor Csikvánd ezen a téren sikertelen. Viszont, ha azt vizsgáljuk, hogy van-e egyáltalán olyan turisztikai desztináció, ami megalapozza a többnapos településen való tartózkodást, nos, ebben az esetben a település sikeresnek mondható, mivel felismerte azt a tényt, hogy nem rendelkezik ilyen attrakcióval és nem valósított meg látszatberuházást. A meglévő infrastruktúrához kapcsolódó eddigi beruházások indokoltak voltak, hiszen a természeti és épített környezet minőségi állapota meghatározó elemei a megfelelő életminőség kategóriának.

Hivatkozott források

- Áldorfai Gy. – Topa Z. (2015): Helyi gazdaság- és vállalkozásfejlesztés Szemelvénygyűjtemény, SZIE, Gödöllő, pp. 1-102.
- Áldorfai Gy.- Czabadai L. (2014): Helyi válaszok a globális kihívásokra, Acta Carolus Robertus 4 (2), Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös, ISSN 2062-8269, pp. 9-19.

- Czene Zs. - Ricz J., (2010): Területfejlesztési füzetek 2. - Helyi gazdaságfejlesztés - Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, VÁTI Nonprofit Kft., Budapest, ISBN: 978-963-7380-21-1, pp. 7-42.
- Csikvánd Község honlapja: <http://www.csikvand.hu/> (Letöltés: 2016.05.09.)
- G. Fekete Éva (2015): Aprófalvak innovatív fejlesztése A FALU 30:(1) pp. 21-33.
- G. Fekete Éva: Társadalmi innovációk a helyi foglalkoztatásban In: Veresné Somosi Mariann, Lipták Katalin (szerk.) „Mérleg és Kihívások” IX. Nemzetközi Tudományos Konferencia = „Balance and Challenges” IX. International Scientific Conference: A Gazdaságtudományi Kar megalapításának 25. évfordulója alkalmából: Konferencia Kiadvány = Proceedings. 948 p.
- Goda P., Káposzta J, Péli L. (2013): Case study on spider-net entrophy investigation in rural areas REVIEW ON AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT 2: (1) pp. 296-300.
- Goda P., Tóth T. (2013): Pókháló- entrópia, mint új rendszervizsgálati megközelítés a területi elemzésekben TERÜLETI STATISZTIKA 53:(2) pp. 169-189.
- Káposzta J. (2001): Regionális gazdaságtan, Gödöllő
- Káposzta J., Kis M., Goda P. (2013): Területi elemzések rendszervizsgálati megközelítésben, pókhálóentrópia-vizsgálat segítségével ERDÉLYI MÚZEUM 2013:(3) pp. 52-69.
- König L. (2014):A nyugat-dunántúli aprófalvak elágazó fejlődési pályái, Diplomamunka, ELTE TTK
- KSH–T-STAR: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haDetails.jsp?query=kshquery&lang=hu> (Letöltve: 2016. 05.09.)
- Meise V., Világbank - Városfejlesztési részleg (2003): Helyi Gazdaságfejlesztés (HGf) - Rövid bevezető a HGf-be, Copyright Bertelsmann Foundation, Guetersloh; UK DFID, London; The World Bank, Washington, D.C
- Molnár M. (2012): Sikertényezők vizsgálata Tiszaladányban ACTA REGIONIS RURUM 2012:(6) pp. 116-124.
- Reeder, N. - O' Sullivan, C. et al. (2012): Strengthening social innovation in Europe : journey to effective assessment and metrics. Enterprise and Industry, European Commission, Brussels, Belgium
- Ritter K. - Nagy H. - Tóth T. (2013): Hátrányos helyzetű vidéki térségek és helyi fejlesztési lehetőségeik egy Észak-magyarországi példán keresztül. pp. 224-242.

In: Lukovics M. - Savanya P. (Szerk.): Új hangsúlyok a területi fejlődésben.
Szeged: JATE Press

Swinburn, G. – Goga, S. – Murphy, F. (2004): A helyi gazdaságfejlesztés kézikönyve.
Bertelsmann Stiftung, Gütersloh; UK DFID, London; The World Bank,
Washington, D.C Internetes elérhetőség: <http://siteresources.worldbank.org/INTLED/552648-1107469268231/20342500/led-primer-hu.pdf>. [Letöltve: 2016.02.10.]
TEIR: Helyzet-Tér-Kép: <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/> (Letöltés: 2016.05.11.)

Abstract

Any human intervention has some impact on the environment. The land development professionals try to realize interventions in their work, resulting in improvement in quality of life of local communities. The local problems often lead local responses that take into account the opinion of the members of the local community. The life of the settlements, the direction of the development of the local governments greatly influence their decisions often determine the situation of the town for years. The local governments have an important role in solving treatment of municipal and regional differences. Good practice, practical knowledge of resource management of local governments can be decisive. In my study I will present Csikvánd Village as an *example of local initiatives and implemented improvements that will result in the settlement of regional level can be considered.*

The basic aim of the research was to show them the local development of tools, practices, which can be successful in the settlements.

Keywords: *development, government, local development, sustainability*